

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 6 ตอน คือ

1. การบริหารการศึกษา
2. หลักสูตร
3. การบริหารหลักสูตร
4. การบริหารหลักสูตรวิชาดนตรีศึกษา
5. ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารการศึกษา

การบริหารมีควบคู่กับมนุษย์มาเป็นเวลาช้านานแล้ว มนุษย์จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมและได้รับประสบการณ์จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม แล้วมนุษย์ก็จะประมวลประสบการณ์เหล่านั้นมาถ่ายทอดให้กับชนรุ่นหลัง การศึกษาอย่างไม่เป็นทางการจึงได้เกิดขึ้น และได้รับการถ่ายทอดติดต่อกันมาจนเมื่อเป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้น งานก็ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญมากขึ้น และการศึกษาก็ได้กลายมาเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อน ความจำเป็นในการบริหารก็เกิดขึ้น นั่นก็คือจะต้องมีใครสักคนหนึ่งเข้ามาดำเนินการจัดการกิจกรรมทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นที่มาของการบริหารการศึกษา (ชาญชัย อาจินสมอาจารย์, 2541, หน้า 27-28)

ความหมายของการบริหาร

มีผู้ให้ความหมายของการบริหารไว้ต่าง ๆ ดังนี้

การบริหาร หมายถึง ความพยายามที่จะสั่ง แนะ และผสมผสานความพยายามของมนุษย์ ซึ่งมีจุดรวมที่มุ่งสู่จุดหมายปลายทาง หรือเป้าหมายบางอย่าง การบริหารเป็น

กิจกรรมที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในองค์กร ซึ่งมีหน้าที่สั่งการให้ความสะดวกในการทำงานของกลุ่มคน ที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน (ชาญชัย อาจินสมาจาร, 2541, หน้า 39)

การบริหาร เป็นกระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การวางแผน (planning) การจัดองค์การ (organizing) การนำ (leading) และการควบคุม (controlling) (Carrol & Gillen, 1987, p. 38)

การบริหาร หมายถึง การที่ผู้บริหาร (administrator)ใช้อำนาจที่มีอยู่จัดการดำเนินงานให้งานของสถาบันนั้นดำเนินไปสู่จุดหมายตามที่ต้องการ (พนัส หันนาคินทร์, 2524, หน้า 5)

ส่วนการบริหารการศึกษานั้น มีนักการบริหารได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

การบริหารการศึกษา หมายถึง ความพยายามที่จัดดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษาอันได้แก่ โรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ ตำราเรียน และอาคารสถานที่ เป็นต้น ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความพยายามที่จะดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการศึกษา โดยให้มีผลผลิตคือผู้เรียนที่มีคุณภาพในที่สุด (ภิญญู สาร, 2514, หน้า 4)

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2541, หน้า 39) มีแนวคิดว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การใช้อิทธิพล (influencing) ต่อคนกลุ่มหนึ่งนั่นก็คือ นักเรียน เพื่อให้มีความเจริญงอกงามสู่วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนด โดยการชักกลุ่มคนกลุ่มที่สอง ซึ่งได้แก่ครูในฐานะตัวแทน (agent) ดำเนินการเพื่อให้วัตถุประสงค์บรรลุผลสำเร็จ

ซารี มณีศรี (2538, หน้า 52) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษาผิดแปลกกับการบริหารงานด้านอื่น เช่น การอุตสาหกรรม เป็นต้น เพราะการจัดการศึกษาเป็นการจัดมิได้หวังผลกำไร (non-profit organization) เงามุ่งถึงทรัพยากร (เด็ก) ที่จะได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทั้งทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา กระบวนการจัดจึงแตกต่างจากอย่างอื่น เพราะเราทำงานกับคน เราผลิตคน แต่อัตราผลผลิตอาจจะสมหวังบ้าง พลาดหวังบ้าง คงเทียบกับผลผลิตทางอุตสาหกรรมไม่ได้ เพราะเรื่องของคนเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ซับซ้อนมากที่สุด

การบริหารการศึกษา เป็นการจัดการทางการศึกษาที่มุ่งทิศทางการควบคุมและการจัดการทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับกิจการทางการศึกษา เช่นการบริหารธุรการ ในความหมายนี้ หมายถึงการบริหารการศึกษาทั่ว ๆ ไป และที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน เช่น ครู นักเรียน โปรแกรมการเรียนการสอน กิจกรรม หลักสูตร วิธีการ สื่อการเรียนการสอน และการแนะแนว ซึ่งอาจเรียกว่าการบริหารทางวิชาการ (Ibid & Andrew, 1966, p.13)

จากแนวคิดของนักการบริหารดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการบริหารการศึกษามักจะมุ่งเน้นไปที่ประเด็นของการบริหารงานวิชาการเป็นสำคัญ ซึ่งในเรื่องการบริหารงานวิชาการนี้ ภิญโญ สาร (2514, หน้า 252) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด ความจริงผู้บริหารการศึกษา หรือครูใหญ่ทุกคนควรจะรับผิดชอบเป็นผู้นำของครูในด้านวิชาการเป็นอันดับแรก เพราะหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทุกแห่งคือ การให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านวิชาการ ครูใหญ่เป็นผู้นำในด้านวิชาการโดยการทำงานร่วมกับครู กระตุ้นเตือนครู ให้คำแนะนำครู และประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในการสอน

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา คือ การทำงานร่วมกับผู้อื่นของบุคลากรทางการศึกษา โดยอาศัยเทคนิคและกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการนำเอาทรัพยากรทางการบริหารมาดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนานักเรียนในทุก ๆ ด้าน ตามวัตถุประสงค์ขององค์การที่วางไว้

หลักสูตร

หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นแกน (core) ในศาสตร์การศึกษาโดยตรง ไม่มีในศาสตร์สาขาอื่นใด ทุกคนที่ผ่านศาสตร์การศึกษาอยู่ในวงการศึกษิต่างกิริติ และเมื่อใดก็ตามที่โรงเรียนดำเนินการ โดยมีจุดยืนอยู่บนหลักของหลักสูตรแล้ว โรงเรียนจะมีจุดยืนในการทำงานที่ค่อนข้างมั่นคง เป็นไปตามหลักวิชาชีพชั้นสูง (professional) ไม่หวั่นไหวไปตามกระแสสังคม ดังที่เห็นกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบัน (อุทัย บุญประเสริฐ, 2540, หน้า 4)

ความหมายของหลักสูตร ได้มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้คล้าย ๆ กัน ดังนี้

กู๊ด (Good, 1973, p.17) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือเนื้อหาวิชาการที่จัดไว้เป็นระบบ ให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตร ในหมวดวิชาที่สำคัญหรืออีกนัยหนึ่ง หลักสูตร คือกลุ่มวิชาหรือการจัดประสบการณ์ที่กำหนดให้นักเรียน ได้เล่าเรียนภายใต้การแนะแนวของโรงเรียน หรือสถานศึกษา

ทาบา (Taba, 1962, p.12) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนและครูผู้สอนจัดขึ้น เพื่อให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะ และตามจุดหมายที่กำหนดไว้

กรมวิชาการ (2521, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึงข้อกำหนดว่าด้วย จุดหมาย แนวทาง วิธีการ และเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและพฤติกรรม ตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายของการศึกษา

จากความหมายของหลักสูตรดังกล่าวพอสรุปได้ว่า หลักสูตรคือมวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนซึ่งรวมถึงเนื้อหาวิชา วัสดุอุปกรณ์ และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้

องค์ประกอบของหลักสูตร วิชัย ติสสระ (2535, หน้า 11-12) กล่าวว่า หลักสูตรนั้นประกอบด้วย

1. หลักสูตรแม่บท ได้แก่ข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งประกอบด้วยจุดหมาย และเป็นแนวทางของการศึกษา โครงสร้างของเนื้อหาสาระซึ่งประกอบด้วยหมวดวิชา หรือกลุ่มวิชา เนื้อหาวิชาเป็นหัวข้อสำคัญ ๆ อัตราเวลาเรียน และแนวทางการสอนตลอดจนการประเมินผล การเรียน ในส่วนที่กล่าวนี้ กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดทำ

2. เอกสารและวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ได้แก่เอกสารและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ครูใช้สอนและนักเรียนใช้เรียน เช่น หนังสือเรียน คู่มือครู แผนการสอน โครงการสอน หนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบฝึกหัด รูปภาพ แผนภูมิ บทเพลง นิทาน และวัสดุอุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ผู้ที่มีส่วนในการจัดทำสิ่งเหล่านี้มีหลายระดับ นับแต่ระดับกระทรวงจนถึงโรงเรียนเอกชน แต่โดยหลักการแล้วกระทรวงศึกษาธิการมอบให้กรมวิชาการ เป็นเจ้าของเรื่องดำเนินการ และประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ จัดทำเอกสารต่าง ๆ ในหัวข้อนี้ สำหรับเอกชนที่จัดทำเอกสารต่าง ๆ ขึ้นก็อาจเสนอให้กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้

3. กิจกรรมนักเรียน ได้แก่การดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียนทั้งโดยครู และนักเรียน เช่น การสอนให้นักเรียนค้นคว้าอภิปราย การบรรยาย การอบรม การสาธิต การปฏิบัติงาน การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียน ครู และผู้บริหารการศึกษาเป็นผู้ปฏิบัติให้สอดคล้องกับแนวทางและจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท

4. การประเมินผล ได้แก่หลักของการประเมินผลกระบวนการวัดต่าง ๆ พร้อมทั้งเครื่องมือวัดและแบบฟอร์มในการประเมินผลการศึกษา เพื่อที่จะรู้ว่ามีนักเรียนคนใดมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ ขึ้น หรือไม่เพียงใด เมื่อทราบแล้วจะได้พิจารณาว่าถึงเกณฑ์ที่ต้องการหรือไม่ ถ้าไม่ถึงจะได้หาทางปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ นักเรียนผู้นั้นบรรลุ

จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

อุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 11) วิเคราะห์ว่า เรื่องสำคัญ ๆ ในหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่มีส่วนที่สำคัญอยู่ 4 เรื่องด้วยกันคือ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และภาวะสุขภาพ

กิตติมา ปรีดีติลล (2532, หน้า 60) กล่าวว่า ในหลักสูตรแต่ละระดับจะประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละระดับ เนื้อหาวิชาและกิจกรรมที่จะวัดตลอดจนกระบวนการเรียนการสอน และการวัดผล

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักสูตรนั้นประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา ทักษะ กิจกรรมในการเรียนการสอน และการประเมินผล

ประเภทของหลักสูตร วิชัย คีลสระ (2535, หน้า 20-25) ได้เสนอประเภทต่าง ๆ ของหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. หลักสูตรเนื้อหาวิชา (subject matter curriculum) เป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาสาระเป็นหลัก โดยเฉพาะความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เนื้อหาสาระของหลักสูตรจะถูกกำหนดโดยผู้ที่มีความรู้ในสาขาวิชานั้น ๆ อย่างกว้าง แล้วพยายามแยกแยะออกเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน
2. หลักสูตรหมวดวิชา (fusion curriculum) เป็นการรวมวิชาย่อย ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ผสมผสานในด้านเนื้อหาเข้าเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้เกิดการผสมกลมกลืนของเนื้อหา และเพื่อสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน ตลอดทั้งการประเมินผลด้วย
3. หลักสูตรสัมพันธ์ (correlation curriculum) คือ หลักสูตรที่มีความสัมพันธ์กัน ในหมวดวิชา หรือระหว่างหมวดวิชา เช่น ระหว่างวิชาวรรณคดีกับประวัติศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์ กับวิทยาศาสตร์ วิชาภูมิศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ เป็นต้น
4. หลักสูตรสหสัมพันธ์ (broad fields curriculum) มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หลักสูตรหมวดวิชาแบบกว้าง โดยยึดหลักการสัมพันธ์ของเนื้อหาและจุดหมายรวมเป็นหมวดวิชาใหญ่ เช่น หมวดวิชาภาษา จะรวมเอาภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเข้าด้วยกัน
5. หลักสูตรแกนกลาง (core curriculum) เป็นหลักสูตรที่ผสมผสานเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงเข้าอยู่เป็นหมวดหมู่เดียวกัน แต่เน้นวิธีการแก้ปัญหา นอกจากกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการแก้ปัญหาเป็นหลักดังกล่าวแล้ว บทบาทของครูก็จะเปลี่ยนไปเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาการแก้ปัญหาโดยตรง

6. หลักสูตรประสบการณ์ (experience curriculum) หลักสูตรประเภทนี้ได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากพื้นฐานความเชื่อว่า นักเรียนควรเป็นจุดศูนย์กลางของการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือประสบการณ์ใด ๆ ก็ตามต้องจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการดำรงชีวิต

7. หลักสูตรบูรณาการ (integration or integrated curriculum) มีลักษณะแตกต่างจากหลักสูตรที่กล่าวมาทั้งหมด เพราะหลักสูตรบูรณาการเป็นหลักสูตรที่รวมประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ประสบการณ์ดังกล่าวเป็นประสบการณ์ที่คัดเลือกมาจากหลายสาขาวิชา แล้วจัดเป็นกลุ่ม หรือหมวดหมู่ของประสบการณ์ เป็นการบูรณาการเนื้อหาเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์สัมพันธ์และต่อเนื่อง มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิต

สรุปได้ว่าหลักสูตรมี 7 ประเภท คือ หลักสูตรเนื้อหาวิชา หลักสูตรหมวดวิชา หลักสูตรสัมพันธ์ หลักสูตรสหสัมพันธ์ หลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรประสบการณ์ และหลักสูตรบูรณาการ

การบริหารหลักสูตร

ความหมายของการบริหารหลักสูตร นงเยาว์ ธาราศรีสุทธิ (2530, หน้า 20) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรเป็นการบริหารงานทางด้านวิชาการ หรือการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนจะต้องปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี

สันต์ ธรรมบำรุง (2527, หน้า 159) ได้กล่าวถึงการบริหารหลักสูตรไว้ว่า การบริหารหลักสูตรเป็นการบริหารงานทางด้านวิชาการ หรือการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเปรียบเสมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2525, หน้า 61) ได้ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตรว่า หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลร่วมมือกันโดยมีเครื่องมือ คือ หลักสูตรซึ่งเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของโรงเรียนในอันที่จะเตรียมเด็กหรือเยาวชนให้เกิดความรู้ ทักษะ ทักษะคติและประสบการณ์ที่ดีในการที่จะดำเนินและดำรงชีวิตในสังคมของตนได้อย่างถูกต้อง และเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม

กล่าวโดยสรุป การบริหารหลักสูตร คือ การดำเนินงานเพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไป

อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยการใช้ทรัพยากร คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการที่เหมาะสม

กระบวนการบริหารหลักสูตร นางเยาว์ ธาราศรีสุทธิ (2530, หน้า 20) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรเกี่ยวข้องกับคน เงิน วัสดุ การจัดการ เครื่องกล ตลาด (6m's man, money, material, management, machine and market) นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง กระบวนการบริหารหลักสูตรไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องระหว่าง จุดหมายของหลักสูตร (goal) ความพร้อมของโรงเรียน (input) การดำเนินการใช้ในโรงเรียน (implementation) และ ผลของการใช้หลักสูตร (outcomes)

บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารเกี่ยวกับหลักสูตร รศ.ดร.อุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 38-41) กล่าวว่า เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารวิชาการของโรงเรียน จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาท และหน้าที่ที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร บทบาทที่สำคัญของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตร มีดังนี้คือ

1. ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรของโรงเรียน
2. เป็นผู้นำในการนำหลักสูตรไปใช้
3. จัดหาหลักสูตร เอกสารหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร แนวการสอนคู่มือครู

และแผนการสอนให้เพียงพอ

4. เตรียมครูให้พร้อมที่จะใช้หลักสูตรที่โรงเรียนใช้
5. ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้ปกครองทราบและเข้าใจ
6. จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ
7. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสม
8. จัดการด้านการบริการการใช้หลักสูตรแก่ครูในโรงเรียน
9. นิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร

วิชัย ดิสสระ (2535, หน้า 99) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนนั้นก็คือ การที่ผู้บริหารทำหน้าที่บริหารหลักสูตรนั่นเอง ซึ่งการที่นำหลักสูตรไปใช้จะผ่านการดำเนินงานในรูปของ คณะกรรมการต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยที่คณะกรรมการต่าง ๆ จะทำหน้าที่ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน (นอกเหนือจากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยตรง)
2. จัดทำแผนหลักสูตรของโรงเรียน โดยมีหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นแม่บท
3. ร่วมกันกำหนด จัดหา และเตรียมสื่อ-โสตทัศนูปกรณ์ที่จะใช้ในแผนการใช้หลักสูตร
4. กำหนดแนวปฏิบัติการเรียนการสอนตลอดแผน

5. ร่วมกันกำหนด จัดหาหรือส่งเสริมการให้ได้มาซึ่งสื่อการเรียนการสอนอย่างละเอียดแต่ละวิชาและการสอนแต่ละชั่วโมง

6. จัดหาแหล่งเสริมความรู้ประสบการณ์การเรียนการสอน

7. ทำโครงการปรับปรุงคุณภาพครูประจำการ

กรมสามัญศึกษา (2526, หน้า 1-197) ได้กำหนดภาระหน้าที่เกี่ยวกับการบริหาร

หลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การควบคุมการใช้หลักสูตร
2. การจัดการเรียน
3. การจัดตารางสอน
4. การจัดครูเข้าสอน
5. การจัดงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน
6. การจัดการแนะแนว
7. การสอนซ่อมเสริม
8. การจัดกิจกรรมนักเรียน
9. การจัดให้นักเรียนได้ค้นคว้าทดลอง
10. การใช้อาคารสถานที่อย่างมีประสิทธิภาพ
11. การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาเป็นปัจจัยประกอบการเรียนการสอน
12. การประเมินผลการเรียน
13. การนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตร

การติดตามผลการบริหารหลักสูตร นงเยาว์ ธาธาศรีสุทธิ (2530, หน้า 36-40)

กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีวิธีการติดตามผลการบริหารหลักสูตร 2 วิธีคือ

1. การติดตามผลโดยการวางนโยบายให้ปฏิบัติ โดยผู้บริหารตกลงกับผู้สอนในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามความมุ่งหมาย ของแผนการศึกษาแห่งชาติ เช่น

- 1.1 การสอนของครูมิใช่สอนแต่เนื้อหา แต่ต้องอบรมจริยธรรมด้วย
- 1.2 งานสำคัญของครูผู้สอน คือการทำแผนการสอนรายวิชา
- 1.3 มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และเพื่อตัดสินผลการเรียน
- 1.4 วิเคราะห์ผลการสอบเพื่อหาจุดปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน

2. การติดตามผลโดยติดตามการปฏิบัติงานของครูผู้สอน โดยผู้บริหารควรดำเนินการติดตาม ดูแลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 การตรวจเยี่ยมนิเทศการเรียนการสอนประจำวัน
- 2.2 การตรวจและติดตามการเรียนการสอนทุกคาบเวลาเรียน
- 2.3 การติดตามแก้ปัญหา และรับทราบข้อเสนอแนะจากผู้สอน
- 2.4 การจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม
- 2.5 การติดตามผลการสอบปลายภาค

การบริหารหลักสูตรวิชาดนตรีศึกษา

จากความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรของนักการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งบทบาทและหน้าที่ในการบริหารหลักสูตรของผู้บริหาร ตามแนวคิดของ รศ.ดร.อุทัย บุญประเสริฐ พอจะสรุปประเด็นของการบริหารหลักสูตรออกเป็น 5 ด้าน คือ งานเอกสารหลักสูตร งานการจัดการเรียนการสอน งานการนิเทศการสอน งานการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน และงานการบริการหลักสูตร

งานเอกสารหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการ (2533, หน้า ค.) ได้จัดทำหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็น 6 กลุ่มวิชา คือ

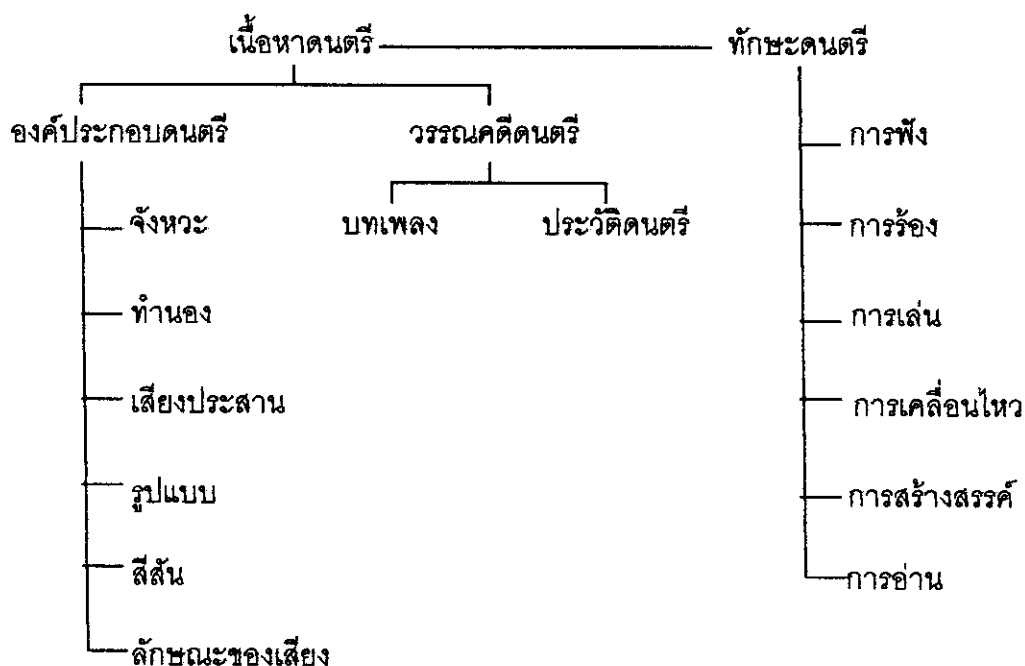
1. กลุ่มวิชาภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาญี่ปุ่น และภาษาอาหรับ)
2. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์
3. กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
4. กลุ่มวิชาพัฒนาศิลปะได้แก่ พลานามัย และศิลปศึกษา
5. กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ
6. กิจกรรม

สำหรับวิชาดนตรีศึกษาถูกจัดอยู่ในวิชาศิลปศึกษาในกลุ่มวิชาพัฒนาศิลปะ ในส่วนที่เกี่ยวกับเอกสารประกอบหลักสูตร กลุ่มวิชาพัฒนาศิลปะ กรมวิชาการ (2521, หน้า 11) ได้จำแนกองค์ประกอบไว้ดังนี้ คือ

1. หลักสูตรกลุ่มวิชาพัฒนาศิลปะ วิชาศิลปศึกษา
2. หนังสือเรียนศิลปศึกษา
3. คู่มือสำหรับใช้ควบคู่กับหนังสือเรียนศิลปศึกษา

หลักสูตรวิชาศิลปศึกษา วิชาศิลปศึกษามีจุดประสงค์ เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานด้านศิลปะ เพื่อให้เห็นคุณค่า และเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานศิลปะได้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

กรมวิชาการ (2533, หน้า 27-28) ได้แสดงโครงสร้างของวิชาดนตรีศึกษาซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของวิชาศิลปะกับชีวิต 1-6 ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 2 โครงสร้างของสาระดนตรี

หลักสูตรดนตรีศึกษา หรือดนตรีทั่วไป (general music) เป็นหลักสูตรดนตรีภาคบังคับในระบบการศึกษาทั่วไป (general education) ในประเทศไทยการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรดนตรีจึงเป็นหลักสูตรดนตรีศึกษา ส่วนในระดับมัธยมศึกษา หลักสูตรดนตรีมีทั้งสองลักษณะคือ เป็นหลักสูตรดนตรีศึกษา และหลักสูตรดนตรีเฉพาะ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2538, หน้า 1)

ส่วนวิชาดนตรีศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในวิชาศิลปะกับชีวิตนั้น กรมวิชาการได้สรุปสาระสำคัญของเนื้อหาในแต่ละระดับชั้น ดังนี้

วิชาดนตรีศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (กรมวิชาการ, 2538 ก, หน้า 69-70) ศึกษาในเรื่องดนตรีกับธรรมชาติ การเกิดของเสียงทั้งเสียงร้องของมนุษย์และเสียงจากเครื่องดนตรี ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับจังหวะ การอ่านวอยเพลง ทฤษฎีโน้ตดนตรีเบื้องต้น การขับร้องเพลง

และเสียงประสาน เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องอารมณ์และความรู้สึกทางดนตรี ตลอดจนคุณลักษณะของนักดนตรีและผู้ชม

วิชาดนตรีศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (กรมวิชาการ, 2538 ข, หน้า 69-70) ศึกษาในเรื่องธรรมชาติของการฟัง ศิลปะการฟังดนตรี ประเภทและลักษณะของดนตรี เรียนรู้โน้ตสากล และสนุกกับการบรรเลง

วิชาดนตรีศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (กรมวิชาการ, 2540, หน้า 96-98) ศึกษาและฝึกปฏิบัติในเรื่องอารมณ์ของดนตรี องค์ประกอบของดนตรีที่สำคัญ ศัพท์ดนตรี และเครื่องหมายเพื่อการปฏิบัติ คีตกวี พื้นฐานสำคัญของการเป็นนักดนตรีและนักร้องเครื่องดนตรีสากล รูปแบบของวงดนตรี และการขับร้องประสานเสียง

สรุปได้ว่างานเอกสารหลักสูตร เป็นเรื่องของการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารที่จะใช้ในการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ ซึ่งการบริหารหลักสูตรในด้านเอกสารหลักสูตรนี้จะเกี่ยวกับการจัดให้มี และทำความเข้าใจในการนำหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตร การกำหนดนโยบาย แผนและวัตถุประสงค์ในการนำหลักสูตร คู่มือครู แบบเรียนแบบฝึกหัด และใบงานไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน สำหรับงานเอกสารหลักสูตรของวิชาดนตรีศึกษานั้นก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ เป็นเรื่องของการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารที่จะใช้ในการเรียนการสอนวิชาดนตรีศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรของวิชาดนตรีศึกษา

งานการจัดการเรียนการสอน

1. การจัดครูเข้าสอน กรมสามัญศึกษา (2526, หน้า 21) ได้วางแนวทางในการจัดครูเข้าสอนไว้ ดังนี้

1. สำรวจความพร้อมของโรงเรียนก่อนเปิดระบบการเรียน
2. กำหนดคุณสมบัติสำหรับผู้สอนรายวิชาในแผนการเรียน
3. จัดตามความถนัดของผู้สอน คือ จัดตามวิชาเอกหรือวิชาโทที่เรียนมา

จัดตามรายวิชาที่สนใจ หรือจัดตามรายวิชาที่มีประสบการณ์

4. การแก้ปัญหาการขาดแคลนครู อาจใช้วิธีการจัดครูคนเดียวให้สามารถสอนได้หลายวิชา หรือจัดครูฝ่ายสนับสนุนการสอนช่วยฝ่ายปฏิบัติการ และการจัดคาบเรียนให้ตรงกัน
5. จัดหาบุคลากรภายนอกมาช่วยสอนในโรงเรียน
6. จัดครูแทนเมื่อครูไม่มาทำการสอน

นางเยาว์ ธาราศรีสุทธิ (2530, หน้า 46-47) กล่าวถึงการจัดครูเข้าสอนไว้ว่า การปฏิบัติงานในโรงเรียน จะเจริญก้าวหน้า มีประสิทธิภาพสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายได้ ปัจจัยสำคัญยิ่งประการหนึ่งคือ คุณภาพในการปฏิบัติงานของครู โดยเฉพาะครูผู้สอนจัดได้ว่าเป็น ผู้ปฏิบัติงานด้านวิชาการที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน เมื่อผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดครู เข้าสอนโดยตรง จึงจำเป็นต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับครูแต่ละคนและมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้

1. การสำรวจความพร้อมของโรงเรียนก่อนเปิดแผนการเรียน การจัดแผนการเรียนต้อง อาศัยความพร้อมของโรงเรียนในทุกๆ ด้าน

2. การกำหนดคุณสมบัติของครูผู้สอนต้องอาศัยความพร้อมของครูมาพิจารณาประกอบ ซึ่งสามารถแยกออกเป็น

2.1 คุณสมบัติส่วนตัว พิจารณาจากความประพฤติ บุคลิกภาพ สุขภาพ ทั้งทางกายและจิตดี ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน

2.2 คุณสมบัติด้านงานอาชีพ พิจารณาจากความรู้ วิธีสอน ความคิดริเริ่ม

3. การพิจารณาภาระของครู เป็นการแบ่งงานการสอนของครูให้สมดุลย์กัน ไม่มาก ไม่น้อยไปกว่ากัน ผู้บริหารต้องคำนึงถึงหลักในการจัดแบ่งภาระให้แก่ครู ดังนี้

3.1 เวลา ที่ครูต้องเสียไปกับการเตรียมการสอน

3.2 ลักษณะของวิชาที่สอน

3.3 ลักษณะนักเรียนในแต่ละห้อง

3.4 งานพิเศษที่ครูต้องทำ

3.5 การฝึกฝนที่มีมา

4. การจัดครูเข้าสอนในชั้นเรียน จะต้องวิเคราะห์ถึง ความถนัด ความสนใจ ความสามารถของครูผู้สอนด้วย ซึ่งมีข้อสังเกต ดังนี้

4.1 การจัดระบบครูประจำชั้น เป็นที่นิยมและทำกันมาก ในการศึกษาของไทย คือ ครูคนเดียวสอนทุกวิชา

4.2 การจัดรูปแบบครูประจำวิชา คือ ดูตามวิชาเอกวิชาโทที่ครูเรียนมา

4.3 การจัดสอนแบบเป็นคณะ (team teaching) เป็นการจัดการสอนที่มีครูตั้งแต่ สองคนขึ้นไป ร่วมกันวางแผนดำเนินการสอนและวัดผลร่วมกัน

5. การแก้ปัญหาการขาดแคลนครู มีแนวทางแก้ไข ดังนี้

5.1 จัดครูคนเดียวให้สามารถสอนได้หลายวิชา

5.2 จัดครูฝ่ายสนับสนุนการสอนช่วยฝ่ายปฏิบัติการ เช่น ครูการเงิน ครูธุรการ

5.3 จัดคาบเรียนให้ตรงกัน

5.4 การใช้เทคนิคการสอนแก้ปัญหาการขาดแคลนครู

5.5 จัดบุคลากรภายนอกมาช่วยสอนในโรงเรียน

5.6 การจัดครูสอนแทนเมื่อครูไม่มาทำงาน เพราะกิจส่วนตัว

5.7 การใช้เงินบำรุงการศึกษาจ้างครูสอนเพื่อแก้ปัญหา

2. การจัดการตารางสอน หมายถึง การกำหนดนัดหมายระหว่างครูกับนักเรียนเกี่ยวกับ วัน เวลา และวิชาที่ใช้เรียนใช้สอนตลอดสัปดาห์ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523, หน้า 198) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการจัดการตารางสอนว่า เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ได้เหมือนกันเพราะเกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่ บุคลากรครู และที่สำคัญคือการเรียนรู้ของเด็ก เราจะจัดการตารางสอนอย่างไรที่จะทำให้การบริหารและการบริการหลักสูตรเป็นไปอย่างราบรื่น หลักของการจัดการตารางสอนจะต้องคำนึงถึงการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ไม่ควรใช้เวลาเท่ากัน ช่วงการเรียนรู้จะต้องต้องเป็นไป เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน และเหมาะสมกับวัย และความสามารถของผู้เรียน รวมถึงอัตราเวลาเรียน ตลอดจนถึงชั่วโมงการสอนของครู

นงเยาว์ ธาภาศรีสุทธิ (2530, หน้า 86-87) กล่าวถึงข้อควรคำนึงในการจัดการตารางสอน ไว้ว่า ในการจัดการตารางสอนนั้น ควรให้บุคคลที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่ายร่วมกันจัด โดยตั้งเป็น คณะกรรมการจัดการตารางสอนมีผู้ช่วยฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาทุกหมวด ครูแนะแนว และควรมีตัวแทนของครูแต่ละหมวดวิชาเข้าร่วมในการจัดการตารางสอนด้วย ทั้งนี้ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้ด้วยในการจัดการตารางสอนแต่ละครั้ง คือ

1. เค้าโครงหลักสูตร
2. จำนวนนักเรียนทั้งหมด
3. จำนวนนักเรียนที่เรียนแต่ละรายวิชา
4. จำนวนนักเรียนของแต่ละระดับชั้น
5. จำนวนนักเรียนแต่ละกลุ่ม
6. จำนวนห้องเรียน ขนาด และชนิดของห้องที่มีอยู่
7. จำนวนครูที่จะสอนวิชาต่าง ๆ
8. การจัดแบ่งเวลาประจำวัน ได้แก่ เวลาเริ่มเข้าเรียน พักเลิกเรียน
9. จำนวนคาบสอนของครูแต่ละคนใน 1 สัปดาห์
10. จำนวนชั่วโมงของครูแต่ละคนที่ทำงานพิเศษอื่น ๆ
11. ข้อมูลเกี่ยวกับตัวครูผู้สอน เช่น วุฒิ วิชาที่สอนได้ ความสนใจ

12. ข้อมูลพิเศษ เช่น เวลาที่ครูพิเศษจะสามารถมาสอนได้

13. กิจกรรมของโรงเรียน

กรมสามัญศึกษา (2526, หน้า 14) ได้เสนอหลักทั่วไปในการจัดตารางสอนไว้ ดังนี้

1. จัดให้นักเรียนมีความสะดวกในกรณีที่นักเรียนจำเป็นต้องเปลี่ยนห้องเรียนบางวิชา
2. จัดให้มีการใช้ห้องเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
3. กระจายวิชาในหมวดเดียวกัน เช่น หมวดเดียวกัน 2 รายวิชาไม่ควรจัด

ในวันเดียวกัน

4. จัดให้เหมาะสมกับความถนัดและความสามารถของครูมากที่สุด

3. สื่อการเรียน หมายถึง วัสดุหรือเครื่องมือที่จัดทำขึ้น ซึ่งจะมีข้อมูล เนื้อหาสาระ ที่เป็นประโยชน์ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ตัวอย่างของสื่อการเรียน ได้แก่ หนังสือแบบเรียน หนังสืออ้างอิง เอกสารสิ่งพิมพ์ แผนที่รูปภาพ ฯลฯ (กรมสามัญศึกษา, 2526, หน้า 127)

นงเยาว์ ธาราศรีสุทธิ (2530, หน้า 148-149) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับสื่อการเรียนไว้ ดังนี้

1. ประเภทของสื่อการเรียนที่ควรจัดหา

1.1 สิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือวารสารต่าง ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้น ทางโรงเรียนต้องหามาให้ครบ ด้วยการจัดหา จัดซื้อซื้อ หรือขอรับบริจาคจากหน่วยงานทั้งของ รัฐบาล และเอกชน

1.2 โสตทัศนวัสดุ คือ วัสดุทุกประเภทที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจทักษะและเจตคติ ตามต้องการ โสตทัศนวัสดุนี้จะรวมถึงพวกเครื่องฉาย และการผลิตรายการต่าง ๆ

2. สื่อการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 จะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของกลุ่มวิชานั้น ๆ

3. หลักการใช้สื่อการเรียน การใช้สื่อการเรียนจะบังเกิดผลดีนั้นขึ้นอยู่กับครู แม้ว่า สื่อการเรียนจะดีเพียงใด ถ้าใช้ไม่เป็นและไม่มีหลักการ ผลการเรียนของเด็กและกระบวนการสอน ก็จะไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

4. ประโยชน์ของสื่อการเรียน จะมีประโยชน์ทั้งต่อครูและนักเรียน ตลอดจนจะส่งผล ถึงการบริหารด้านวิชาการของโรงเรียนอีกด้วย

5. การดำเนินงานด้านสื่อการเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องจัดบริการให้แก่สายวิชาต่าง ๆ ให้อย่างเพียงพอ

4. การสอนซ่อมเสริม พันธ์ หันนาคินทร์ (2524, หน้า 115) กล่าวถึงการสอนซ่อมเสริมว่า เป็นวิธีสอนแบบหนึ่งที่จะช่วยแก้ไข ส่งเสริมเด็กเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มเล็กให้เรียนได้ดีขึ้นไม่ว่าจะจัดกลุ่มเด็กอย่างไรก็ตามเมื่อสอนไปได้ระยะหนึ่งจะล้าหลังเพราะเรียนช้า การสอนแบบนี้จำเป็นว่าเป็นการมุ่งที่จะช่วยเหลือเด็กที่เรียนอ่อนหรือเด็กที่มีปัญหาในการเรียน โดยเฉพาะเพื่อเป็นการส่งเสริมให้สามารถเรียนได้ทันหรือมีพื้นฐานทางวิชาการสูงขึ้น

สันทนา นิพนธ์พิทยา (2527, หน้า 53) กล่าวถึงความมุ่งหมาย และหลักการของการสอนซ่อมเสริมไว้ ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย

- 1.1 เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน
- 1.2 เพื่อแก้ไขให้ผู้เรียนเรียนได้ดีขึ้น
- 1.3 เพื่อให้ผู้เรียนเรียนเก่งขึ้นกว่าเดิม
- 1.4 เพื่อให้เรียนเก่งขึ้นจนสุดความสามารถของตน

2. หลักของการสอนซ่อมเสริม

2.1 ครูต้องทราบจุดเด่น และจุดด้อยทางด้านการรับรู้ของผู้เรียน ว่ามีด้านใดบ้างเพื่อครูจะได้ป้อนความรู้ในทางเด่น และแก้ไขในส่วนที่ด้อย เช่นเด็กที่รับรู้ทางสายตาดีกว่าด้านอื่นควรให้ดูของจริง รูปภาพ และเสริมด้านการฟัง การสัมผัส เป็นต้น

2.2 การสอนแต่ละครั้งต้องไม่นานจนเกินไป อาจสอนในขณะที่เรียนร่วมกับเพื่อน ๆ หรือนอกเวลาเรียนตามปกติ เช่น ก่อนเข้าเรียนตอนเช้า พักรับประทานอาหารกลางวัน และหลังเลิกเรียนแล้ว เป็นต้น

2.3 ครูต้องให้การเสริมแรง เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดเกิดความสนใจ ใคร่เรียน ใคร่รู้ พยายามช่วยให้เด็กเกิดผลสำเร็จในการเรียน โดยการสอนในสิ่งที่มีความหมายแก่เด็ก เชื่อมโยงความรู้ใหม่ให้เข้ากับระดับความรู้ความสามารถของเด็ก เช่น การให้รางวัล การชมเชย เป็นต้น

2.4 ใช้วิธีการสอนใหม่ ๆ ที่ไม่ซ้ำวิธีเดิม และควรใช้สื่อประกอบการสอนด้วย

2.5 ครูต้องวางแผนการสอน ให้เหมาะกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีปัญหาแตกต่างกันและจัดกลุ่มแยกตามปัญหาที่คล้ายคลึงกันไว้ด้วย เช่น กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาในการอ่าน ปัญหาในการเขียน การคิดคำนวณ การแก้ไขโจทย์ปัญหา เป็นต้น

2.6 ครูต้องติดตามผลพัฒนาการของผู้เรียนหลังการสอนซ่อมเสริมแล้ว เพื่อปรับปรุงการสอนของครูและปรับปรุงการเรียนของเด็ก

2.7 ครูควรให้ความรัก ความเมตตาแก่ผู้เรียน เข้าใจผู้เรียนเป็นอย่างดี มีสุขภาพจิตดี อารมณ์แจ่มใส ร่าเริงและไม่โกรธง่าย

กรมสามัญศึกษา (2526, หน้า 92-94) ได้เสนอขั้นตอนในการสอนซ่อมเสริมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนมากที่สุด ดังนี้ คือ

1. สอนซ่อมเสริมก่อนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนในกลุ่มซึ่งมีความรู้พื้นฐานแตกต่างกัน มีความรู้เบื้องต้นพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ได้เท่าเทียมกัน วิธีการนี้ผู้สอนต้องมีวิธีการทดสอบความรู้พื้นฐานเดิมของเด็ก เพื่อทราบข้อบกพร่องก่อนแล้วจึงทำการสอนซ่อมเสริม

2. การสอนซ่อมเสริม ขณะทำการสอน เด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของการรับรู้ ซึ่งเด็กบางคนอาจจะมีความรู้ความเข้าใจได้ตลอด ในขณะที่บางคนจะสามารถรับรู้และมีความเข้าใจได้ประมาณครึ่งหนึ่ง เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องดำเนินการจัดสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนที่ยังไม่บรรลุจุดประสงค์นั้น ๆ ด้วย

3. การสอนซ่อมเสริมรายวิชาที่สอบแก้ตัว เป็นการสอนซ่อมเสริม ที่ดำเนินการหลังจากการวัดผลการเรียนในวิชานั้น ๆ ไปแล้ว และมีนักเรียนที่ยังไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด ครูควรพิจารณาเอาเรื่องเฉพาะที่นักเรียนไม่รู้ไม่เข้าใจ หรือไม่ผ่านเกณฑ์มาสอนซ่อมเสริมให้เรียนรู้ครบบริบูรณ์

4. การสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่ฉลาด และเรียนรู้ได้เร็วกว่าคนอื่น ๆ ซึ่งทางที่ดีครูควรชี้แนวทางให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเอง หรืออาจเชิญผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชามาให้ความรู้เพิ่มเติมแก่นักเรียนโดยที่ครูไม่ต้องลงมือสอนก็ได้

สมพร สุทัศน์ (2525, หน้า 185) กล่าวว่าองค์ประกอบของการสอนซ่อมเสริมที่สำคัญมีดังนี้

1. แรงจูงใจ
2. การตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. สื่อการสอน
4. เวลาที่เหมาะสม
5. การเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน

การบันทึกผลการเรียนซ่อมเสริมของเด็กนั้น พันธ์ หันนาคินทร์ (2524, หน้า 116) กล่าวว่า เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าในการเรียนมากนักยเพียงใดเป็นรายวันหรือรายเวลา

ตลอดจนสังเกตวิธีเรียน การทำงานของเด็กแต่ละคนในกลุ่มเล็ก ๆ ที่สอนซ่อมเสริมนั้น จะช่วยให้ครูทราบถึงความสนใจ ความก้าวหน้า ความริเริ่มต่าง ๆ ของเด็กที่อาจเห็นได้ นอกจากจะเป็นประโยชน์จากการศึกษาเฉพาะกลุ่มแล้ว ยังเป็นบันทึกที่มีคุณค่าซึ่งจะเป็นแนวคิดในการสอนซ่อมเสริมในโอกาสต่อไปอีกด้วย เพราะบันทึกนั้น ๆ อาจแสดงให้เห็นสิ่งที่น่าจะสอนจะฝึกหรือให้งานแบบฝึกหัดให้มีความละเอียดรอบคอบได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

การจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีศึกษา ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2537, หน้า 157-158) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดนตรีในระดับมัธยมศึกษาไว้ว่า ระดับมัธยมศึกษาจัดเป็นระดับการศึกษา ที่เริ่มพัฒนาความสามารถด้านดนตรีในระดับกลาง ซึ่งมีความลึกซึ้งในเนื้อหาสาระเพิ่มมากขึ้นกว่าในระดับประถมศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีในระดับมัธยมศึกษาควรให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับดนตรีที่มีคุณค่า เพื่อพัฒนาความซาบซึ้งในสุนทรีयरลของดนตรี ซึ่งควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญบางประการ ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีศึกษาคควรมีหลายรูปแบบ ทั้งการสอนโดยครู และการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน โดยการทํารายงาน การศึกษาค้นคว้า ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิบัติในสิ่งที่ตนชอบได้อย่างแท้จริง
2. ผู้เรียนที่สนใจดนตรีควรมีโอกาสได้ศึกษาวิชาทักษะ หรือด้านทฤษฎีดนตรีด้วย ซึ่งจัดเป็นรากฐานสำคัญในการศึกษาดนตรีต่อไปในระดับอุดมศึกษา
3. กิจกรรมพิเศษจัดเป็นสิ่งสำคัญอีกด้านหนึ่งที่ผู้สอนควรจัดให้กับผู้เรียนที่มีความสนใจเข้ามาร่วมกิจกรรม เพื่อช่วยพัฒนาทักษะและความรู้ด้านดนตรีให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น กิจกรรมดังกล่าวสามารถจัดในรูปของชมรมดนตรีต่าง ๆ
4. ผู้สอนควรส่งเสริมผู้ที่มีความถนัดดนตรี ให้มีโอกาสศึกษาดนตรีเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อสร้างนักดนตรีที่มีคุณภาพหรือนักดนตรีระดับศิลปินเดี่ยวในวงการดนตรี
5. ผู้เรียนควรมีโอกาสเรียนรู้ดนตรีของสังคมต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อให้เป็นผู้ที่มีหูตากว้าง มีความเข้าใจในสไตล์ศิลปะของประเทศอื่น ๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหาดนตรีอย่างดียิ่งอีกทางหนึ่ง

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอน เป็นงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่จะลงถึงตัวนักเรียนโดยตรง ซึ่งการบริหารหลักสูตรในด้านการจัดการเรียนการสอนนี้ จะเกี่ยวกับการจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การจัดให้มีและใช้สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการสอนซ่อมเสริม ส่วนงานการจัดการเรียนการสอนของวิชาดนตรีศึกษานั้น นอกจากจะจัดเหมือนวิชาอื่น ๆ แล้ว

ควรเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติตนตรงตามความสามารถและความสนใจของตนเอง เพื่อพัฒนาความซาบซึ้งในสุนทรียรสของตนตรี

งานการนิเทศการสอน การสอนของครู จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ นั่นคือการนิเทศการสอน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อครูผู้สอน และต่อการจัดการศึกษาในยุคสมัยแห่งการปฏิรูปการศึกษา

ความหมายของการนิเทศ เรนซิส โลเคิร์ท (Rensis, 1958, p.327) ได้กล่าวถึงการนิเทศไว้ว่า การนิเทศคือ การปรับปรุงแก้ไข ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะต้องรู้จักปรับปรุงพฤติกรรมของตนให้เหมาะสม โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับคนอื่น ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา บทบาทที่มุ่งหวังของการนิเทศ ได้แก่ ผลสำเร็จของการทำงานในทุกสถานการณ์

ริชาร์ด พลนเกิต (Richard, 1980, p.21) กล่าวว่า การนิเทศ (supervisor) มีนัยดังนี้

S upervise	แนะนำการใช้ทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
U titize	ใช้มวลทรัพยากรทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตโดยประหยัด
P lan	วางแผนการทำงานทั้งวัตถุประสงค์และการสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพ
E nforce	ควบคุมนโยบาย กฎระเบียบและมาตรฐานการทำงาน
R elate	สร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานทั้งบุคคลและกลุ่ม
V alidate	เลื่อนขั้น โยกย้ายผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความยุติธรรม
I nstruct	สอนกลวิธีและทักษะประสบการณ์
S how	แสดงลักษณะความเป็นผู้นำ
O rganize	จัดระบบงานและประสานการทำงาน
R egulate	วางหลักปฏิบัติในการทำงาน

กล่าวโดยสรุป การนิเทศเป็นการมองรอบด้าน เข้าใจปัญหาหรือโครงสร้างของงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ทั้งหมด ผู้ที่ทำหน้าที่นี้เทศคนอื่นจะต้องเป็นคน “ไต่เต้า” มิใช่ “จตุ” คือต้องเป็นผู้มีประสบการณ์เรียนรู้จากงานเล็ก ๆ ไปจนถึงงานใหญ่ที่มีความสลับซับซ้อน คลุกคลีกับปัญหา เข้าใจปัญหาและสามารถแก้ปัญหาได้ (ชารี มณีศรี, 2538, หน้า 15)

ความหมายของการนิเทศการศึกษา ได้มีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางความคิดของการศึกษา

ซารี มณีสรี (2538, หน้า 19) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามอย่างหนึ่งในหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษาที่มีคุณภาพ ทั้งด้านการเรียนและการสอน ”

สังัด อุทรานันท์ (2529, หน้า 7) ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

ไวส์ และ โลเวล (Wiles & Lovel, 1975, p.6) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง ระบบพฤติกรรมของความร่วมมือกันอย่างเป็นทางการของบุคคลในองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการเรียนการสอน และส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ของนักเรียน

ดาเนียล และ ลอว์ (Daniel & Laured, 1987, p.52) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ การปรับปรุงคุณภาพการสอนและการเรียนรวมทั้งการปรับปรุงหลักสูตร

ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา สาย ภาณุรัตน์ (2517, หน้า 25) ได้แบ่งความมุ่งหมายการนิเทศในลักษณะดังนี้

1. ช่วยให้ครูเห็นและเข้าใจถ่องแท้ในวัตถุประสงค์ของการศึกษา และหน้าที่โดยเฉพาะของโรงเรียนที่จะดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์ของการศึกษานั้น
2. ช่วยให้ครูได้เห็นและเข้าใจในความต้องการ และปัญหาต่าง ๆ ของเยาวชน ช่วยจัดสนองความต้องการของเยาวชนอย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตลอดจนช่วยแก้ไข และป้องกันภัยอันตรายอันจะมีแก่เยาวชน
3. ช่วยสร้างครูให้มีคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ
4. ช่วยเสริมขวัญของคณะครูให้อยู่ในสภาพที่ดีและเข้มแข็ง และรวมหมู่คณะให้เป็นทีมที่ปฏิบัติงานร่วมกันด้วยกำลัง สติปัญญาอันสูงเพื่อบรรลุจุดประสงค์อันเดียวกัน
5. ช่วยพิจารณาความเหมาะสมของงานให้ถูกต้องกับความสามารถของครูแต่ละคน
6. ช่วยครูให้พัฒนาการสอนของตน
7. ช่วยฝึกครูใหม่ให้เข้าใจงานในโรงเรียน และงานอาชีพครู
8. ช่วยประเมินผลงานของครูโดยอาศัยความเจริญของงานของเด็ก ไปตามแนวทางที่ได้ตกลงวางกันไว้
9. ช่วยให้ครูรู้จักค้นหาจุดลำบากในการเรียนของเด็กแต่ละคน และช่วยครูวางแผนการสอนให้เหมาะสม ในการสอนครั้งหนึ่ง ๆ

10. ช่วยในด้านประชาสัมพันธ์ บอกเล่าและชี้แจงให้ราษฎรในท้องถิ่นทราบถึง
ความเคลื่อนไหวของการศึกษาในท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

11. ช่วยหยิบปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน ที่ทางโรงเรียนไม่สามารถจะแก้ไขได้โดยลำพัง
เสนอข้อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่จะแก้ไขให้ลุล่วงไป

12. ช่วยป้องกันครูให้พ้นจากการถูกใช้งานจนเกินขอบเขต

อาดัม และ แฟรงค์ (Adam & Frank, 1966, p.12-13) กล่าวว่า การจัดให้มีการนิเทศ
การศึกษาขึ้นก็ด้วยจุดมุ่งหมาย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อช่วยให้ครูค้นหาและรู้วิธีการทำงานด้วยตนเอง
2. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ปัญหาของตนเอง โดยช่วยให้ครูรู้ว่าอะไรที่เป็น
ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ และจะแก้ปัญหานั้นได้อย่างไร
3. เพื่อช่วยให้ครูรู้สึกมั่นคงในอาชีพ และมีความเชื่อมั่นในอาชีพของตน
4. เพื่อช่วยให้ครูคุ้นเคยกับแหล่งวิทยาการและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้
5. ช่วยเผยแพร่ให้ชุมชนเข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียน และให้การสนับสนุน
โรงเรียน

6. ช่วยให้ครูเข้าใจถึงปรัชญาและความต้องการทางการศึกษา

ความมุ่งหมายการนิเทศการศึกษาดังกล่าวข้างต้น เป็นหลักแนวคิดทฤษฎีส่วนหลัก
ปฏิบัติ หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา (2521, หน้า 2) ได้กำหนดความมุ่งหมายของ
การนิเทศ ไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยครูให้ดำเนินการสอนตามหลักสูตร และให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่
กำหนดไว้ในหลักสูตร
2. เพื่อช่วยให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการจัดการศึกษา
ทั้งให้สามารถแก้ปัญหานั้นได้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการศึกษาของนักเรียน
3. เพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอนให้มี
ประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการที่จำเป็น
4. เพื่อรักษา ส่งเสริม ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ
5. เพื่อให้ความช่วยเหลือและประสานงานในทางวิชาการแก่สถานศึกษา หรือ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กรมเจ้าสังกัด หรือกระทรวง ตลอดจนงานขององค์การระหว่างประเทศ
โดยสรุปแล้ว ความมุ่งหมายของการนิเทศนั้น เป้าหมายหลักอยู่ที่การพัฒนาครูทั้งด้าน
วิชาชีพ คือฝึกให้มีประสบการณ์ตรง เช่น การประชุมอบรมสัมมนา การทดลองหลักสูตรวิธีสอน

และประสบการณ์โดยอ้อม เช่น การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ครูมีโอกาสพบปะทางวิชาการ เป็นต้น นอกจากนั้นยังช่วยสร้างครูให้มีลักษณะความเป็นผู้นำ การทำงานร่วมกับผู้อื่นอันจะยังผลให้เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น กล่าวโดยย่อก็คือ มุ่งพัฒนาคนและพัฒนางาน (ชาวี มณีศรี, 2538, หน้า 26)

กิจกรรมการนิเทศ สำหรับการดำเนินงานเกี่ยวกับการนิเทศการสอนของผู้บริหาร โรงเรียนนั้น หวน พินธุพันธ์ (2528, หน้า 55-56) กล่าวไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. การให้ความรู้ คือการที่ผู้นิเทศในโรงเรียนจะใช้การนิเทศให้ความรู้แก่ครู เช่น การให้คำแนะนำ การประชุมปรึกษาหารือ การจัดอบรม การประชุมนิเทศครูใหม่ การใช้เอกสาร ให้ความรู้ และหาวิทยากรมาให้ความรู้ เป็นต้น
2. การทำให้อุทิศหรือการสาธิต ซึ่งอาจจะทำเองหรือหาผู้อื่นมาทำให้อุทิศ เช่น การสาธิต วิธีการสอน สาธิตการใช้เครื่องมือ การปฏิบัติให้อุทิศเป็นตัวอย่าง เป็นต้น
3. การพาไปดูงาน เช่น พาไปดูนิทรรศการ ไปดูงานโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่น เป็นต้น
4. การประสานงานให้ร่วมกันทำงาน ผู้นิเทศในโรงเรียนเป็นผู้ประสานงาน เพื่อให้ครูได้มาร่วมกันทำงาน เช่น ทำคู่มือการสอน ทำชุดการสอน เป็นต้น
5. ประสานงานกับศึกษานิเทศก์ ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการนิเทศ
6. การบริการด้านวิชาการ เป็นการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานของครู เช่น วัสดุ อุปกรณ์การสอน แบบเรียน และหนังสือค้นคว้าต่าง ๆ เป็นต้น
7. การประเมินผลและวิจัย อาจใช้แบบสอบถามวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การสังเกต การสอนของครู การประเมินผลจากการพบปะซักถามครู การใช้แบบสอบถามและเครื่องวัดต่าง ๆ
8. การจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ปฏิบัติงานเข้มแข็งขึ้น เช่น การประกวดการสอน ประกวดผลการเรียนของนักเรียน
9. การให้ไปฝึกงาน เพื่อให้สามารถกลับมาทำงานได้ผลดี
10. สอดส่องดูแลการสอนของครู
11. การทำความเข้าใจกัน เช่น จัดให้มีบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน การอำนวยความสะดวกและบำรุงขวัญแก่ครู การจัดกิจกรรมนันทนาการร่วมกัน และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

การนิเทศการสอนจะดำเนินไปอย่างได้ผลดีต้องอาศัยหลักการ จุดมุ่งหมาย และกิจกรรมที่จะใช้ในการนิเทศการสอนที่จะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนในเรื่องของกิจกรรมการนิเทศการสอนนี้ พันธ์ หันนาคินทร์ (2524, หน้า 210-211) ได้เสนอ

กิจกรรมไว้ ดังนี้

1. จัดการประชุมชี้แจง หรืออภิปรายปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น เรื่องหลักสูตร วิธีสอนแบบต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา
2. หาทางให้ครูได้อ่านนิตยสารทางวิชาการที่จัดไว้ให้
3. สนับสนุนให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสอนและการวัดผล โดยเฉพาะในระยะก่อนเปิดภาคเรียน
4. สนับสนุนให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติ เพราะผลการวิจัยสามารถนำไปปรับปรุงการทำงานของตนเองให้ดีขึ้น
5. การสาธิตการสอน ซึ่งผู้นิเทศการสอนควรเป็นผู้สาธิตเอง เพื่อให้ครูตระหนักว่า ผู้นิเทศนั้นไม่ใช่เก่งแต่พูดเท่านั้น
6. การไปดูการสอนของครูในโอกาสอันควร โดยเฉพาะครูใหม่ การไปดูการสอนนั้น อย่าให้ครูรู้สึกว่าเป็นข้อตำหนิในการสอน แต่ควรพยายามทำให้ครูเกิดความรู้สึกว่ามีปัญหาในการสอน และต้องการความช่วยเหลือแนะนำเพื่อที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้น

สำหรับนักการศึกษาต่างประเทศ สทูปส์ (Stoops et al., 1978, p.223-226)

ได้กล่าวถึงกิจกรรมการนิเทศไว้หลายประการ พอสรุปได้ดังนี้

1. การมอบหมายงานให้ครูปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลสูงสุด ควรยึดความต้องการของครู การเรียน ประสบการณ์ บุคลิกภาพ และการตัดสินใจของครูผู้ปฏิบัติเป็นหลัก
2. การสาธิตการสอนเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์สูงสุด จำเป็นต้องวางแผนอย่างรอบคอบ ควรแจกแผนการสอนล่วงหน้าและเน้นให้เห็นจุดสำคัญของเทคนิคการสอนที่สาธิต มีการอภิปราย การสาธิต และวิเคราะห์การสาธิต
3. การพัฒนาหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่จะทำให้ครูมีโอกาสร่วมมือกัน เป็นกิจกรรมที่ให้ผลอย่างสูงและสำคัญยิ่ง
4. การพัฒนาคู่มือการสอน กิจกรรมนี้มุ่งที่จะให้ครูได้ปรับปรุงการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กิจกรรมของการนิเทศ เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการนิเทศ การสอน ซึ่งจะขาดโอกาสที่จะจัดกิจกรรมนี้ไม่ได้

การนิเทศการสอนวิชาดนตรีศึกษา หน่วยงานนิเทศกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 (2538, คำนำ) ได้เสนอแนะแนวทางในการนิเทศวิชาดนตรีศึกษาไว้ว่า ผู้ที่จะ นิเทศการสอนวิชาดนตรีศึกษาควรมีทักษะ และประสบการณ์ในการเล่นดนตรีสากลพอสมควร

เพื่อที่จะได้สามารถสาธิตการเล่นเครื่องดนตรีสากลต่าง ๆ ได้ เพราะวิชาดนตรีศึกษาเป็นวิชาที่เน้นการปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่

สรุปได้ว่างานการนิเทศการสอน เป็นงานที่เกี่ยวกับการติดตามการสอนของครู การให้คำแนะนำเรื่องการบริหารจัดการเรียนการสอนนักเรียน การให้ความช่วยเหลือแก่ครูในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครู การส่งเสริมให้ครูมีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สำหรับงานการนิเทศการสอน วิชาดนตรีศึกษานั้น ควรได้ผู้ที่มีทักษะในการเล่นเครื่องดนตรีสากลเป็นผู้นิเทศ

งานการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล การเรียนการสอน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้สอน และผู้เรียนรู้ว่าประสิทธิภาพการสอนของครู ตลอดจนการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างไร การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน จะต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอตามความเหมาะสม

ความหมายของการวัดผลและการประเมินผล ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ ดังเช่น

การวัด หมายถึงกระบวนการซึ่งให้ได้มาซึ่งตัวเลขหรือสัญลักษณ์ แทนคุณลักษณะของสิ่งที่วัด โดยใช้เครื่องมือ และวิธีการต่าง ๆ ส่วนการประเมิน หมายถึงกระบวนการตัดสินคุณค่าของตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่ได้มาจากการวัด เพื่อสรุปว่าผลสรุปที่ได้จากการวัดเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด (วีระ ตันตระกูล และ อุบล เล่นาวารี, 2535, หน้า 232)

การวัด หมายถึงการกำหนดคุณภาพของบุคคลหรือสิ่งของ การวัดมุ่งควบคุมความเที่ยงตรง และสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ ส่วนการประเมิน เป็นการตัดสินใจในคุณค่าของบุคคลหรือสิ่งของ ซึ่งจะเน้นความตรงทางเนื้อหา การประเมินเป็นวัฏจักรต้นสิ่งแวดล้อมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ผู้เรียน (วินัย รังสินันท์, 2532, หน้า 569)

โดยสรุป การวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน หมายถึงการกำหนดตัวเลขแทนคุณสมบัติของปรากฏการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ตามกฎเกณฑ์ แล้วนำตัวเลขดังกล่าวมาเป็นข้อมูลหรือสารสนเทศ เพื่อช่วยในการตัดสินใจ

กิตติมา ปรีดีติลล (2532, หน้า 72) ได้กล่าวถึงการวัดผล และการประเมินผลไว้ว่า

1. การวัดผลและการประเมินผล เป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน เพราะจะช่วยให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

- 1.1 เพื่อปรับปรุงการสอนของครู
- 1.2 เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน

1.3 เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารในโรงเรียน ทำให้ทราบสภาพที่แท้จริง

1.4 เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาทั่วไป

2. การวัดผล และการประเมินผลเป็นการบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน โดยทั่วไปมีรูปแบบเป็น 2 ประการ คือ

2.1 การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ประกอบด้วย การประเมินผลก่อนเรียน เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานของนักเรียน การประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อปรับปรุงการเรียน การสอน และการประเมินผล เพื่อทราบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถ ข้อบกพร่อง และแจ้งผลการเรียนโดยสรุป

2.2 การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เพื่อประโยชน์ในการเลื่อนชั้น หรือเรียนซ้ำชั้น

การประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีหลักการดังนี้ (กรมวิชาการ, 2521, หน้า 4)

1. สถานศึกษามีหน้าที่ประเมินผลการเรียน
2. ประเมินผลการเรียนเป็นรายวิชา โดยคิดเป็นหน่วยการเรียน
3. ประเมินผลการเรียน ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ของแต่ละรายวิชา
4. ประเมินผลทั้งเพื่อปรับปรุงการเรียน และเพื่อตัดสินผลการเรียน

วิธีประเมินผลเพื่อปรับปรุงผลการเรียนให้ถือปฏิบัติ ดังนี้

1. แจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการประเมินผลการเรียน เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้และเกณฑ์ขั้นต่ำของการผ่านรายวิชา ก่อนการสอนรายวิชานั้น
2. จุดประสงค์การเรียนรู้ จะต้องครอบคลุมพฤติกรรมพุทธิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และเน้นกระบวนการ

3. ประเมินผลก่อนเรียน เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานของผู้เรียน

4. วัดและประเมินระหว่างภาคเรียน เพื่อศึกษาผลการเรียน เพื่อจัดการสอนซ่อมเสริม และเพื่อนำคะแนนจากการวัดผลและการประเมินผลไปรวมกับการวัดผลปลายภาคเรียน โดยให้วัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และการวัดและประเมินระหว่างภาคเรียน ซึ่งประกอบด้วย

4.1 วัดผลและประเมินผลระหว่างเรียนเป็นระยะ ๆ โดยให้โรงเรียน เป็นผู้กำหนด จุดประสงค์

4.2 วัดผลกลางภาคเรียน อย่างน้อย 1 ครั้ง โดยให้กลุ่มโรงเรียนเป็นผู้กำหนด จุดประสงค์

4.3 ประเมินคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมตลอดภาคเรียน โดยให้โรงเรียนเป็นผู้กำหนดคุณลักษณะที่จะประเมิน โดยเน้นความรู้สึกและคุณภาพของการแสดงออก

5. วัดผลปลายภาคเรียน เพื่อตรวจสอบผลการเรียน โดยวัดให้ครอบคลุมจุดประสงค์ที่สำคัญตามที่กลุ่มโรงเรียนกำหนดและการตัดสินผลการเรียน ให้นำคะแนนระหว่างภาคเรียน รวมกับคะแนนปลายภาคเรียน แล้วนำมาเปลี่ยนเป็นระดับผลการเรียน

การวัดผลและประเมินผลวิชาดนตรีศึกษา ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2538, หน้า 165-179) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลดนตรีไว้ว่า การประเมินผลดนตรีแบ่งออกเป็นสามส่วน ดังนี้

1. การประเมินผลเนื้อหาดนตรี ได้แก่ องค์ประกอบดนตรี (จังหวะ ทำนอง เสียงประสาน รูปแบบ สีส่น และลักษณะของเสียง) และวรรณคดีดนตรี (บทเพลง และประวัติดนตรี) ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับทฤษฎีดนตรี สามารถประเมินผลโดยใช้การทดสอบในรูปของข้อสอบ ลักษณะต่าง ๆ ได้ เนื่องจากเป็นการประเมินผลทางด้านเนื้อหา แนวคิด มิได้เกี่ยวข้องกับด้านทักษะปฏิบัติ ในการประเมินควรประเมินระดับการเรียนรู้ทั้งทางด้านความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ ความเข้าใจและแนวคิด รวมทั้งการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่าด้วยอัตราส่วนจำนวนข้อหรือน้ำหนักของระดับการเรียนรู้แต่ละประเภท

2. การประเมินผลทักษะดนตรี เป็นการประเมินผลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติ ซึ่งสามารถกระทำได้ในสองลักษณะตามประเภทของการปฏิบัติดนตรีคือ การปฏิบัติเดี่ยว และการปฏิบัติกลุ่ม ซึ่งควรมีการประเมินผลทักษะต่าง ๆ ครบทุกประเภทตามที่คุณสอนสอนไป กล่าวคือ ควรมีการประเมินผลเกี่ยวกับทักษะการฟัง การร้อง การเล่น การเคลื่อนไหว การอ่าน และการสร้างสรรค์ โดยที่ทักษะการฟังและการสร้างสรรค์นั้นสามารถวัดได้โดยใช้ข้อทดสอบ ส่วนคะแนนในการวัดผลทักษะนั้น ควรแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ เรื่องเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติทักษะ (เชิงปริมาณ) และคุณภาพของการปฏิบัติ (เชิงคุณภาพ)

3. การประเมินผลเจตคติดนตรี เป็นการประเมินผลในสิ่งที่ไม่สามารถสอนกันได้ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับรสนิยม ความชอบ ความมีสุนทรีย์ และความซาบซึ้งซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายในจิตใจอารมณ์ โดยที่ผู้เรียนอาจจะแสดงให้เห็นเป็นพฤติกรรมอย่างเด่นชัด หรือไม่แสดงออกเป็นพฤติกรรมก็ได้ ดังนั้นวิธีการที่ใช้ประเมินเจตคติดนตรี ควรเป็นวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ เพื่อเปิด

โอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงเจตคติที่ตนมีออกมา และควรเป็นการประเมินผลที่กระทำสม่ำเสมอ เป็นลักษณะของการประเมินผลเชิงกระบวนการ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้

โดยสรุป งานการวัดผลและประเมินผล เป็นการปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและการติดตามผลการเรียนการสอนของนักเรียน ในด้านการทำเครื่องมือวัดผล การกำหนดเกณฑ์การประเมินผล การอธิบายหน้าที่ในการดำเนินการวัดผล การนำผลที่ได้จากการวัดมาวิเคราะห์ และการนำผลที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ส่วนการวัดผลและประเมินผลดนตรีนั้น เป็นการประเมินเกี่ยวกับเนื้อหา ทักษะ และเจตคติดนตรี ซึ่งในการประเมินผลดนตรีในแต่ละข้อนี้ มีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะของหัวข้อทั้งสาม อย่างไรก็ตามหลักในการประเมินผลที่เหมือนกันคือ ควรคำนึงถึงเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล ความเที่ยงตรง ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ หรือวิธีการเก็บข้อมูล

งานการบริการหลักสูตร การบริการหลักสูตร เป็นงานที่เกี่ยวกับการส่งเสริมด้านหลักสูตร และการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งงานบริการหลักสูตรดังกล่าวมีหลายด้านด้วยกัน เช่น การจัดห้องสมุด การจัดห้องเรียน การจัดบริการแนะแนว เป็นต้น

นงเยาว์ ธาราศรีสุทธิ (2530, หน้า 162-178) กล่าวถึงงานการบริการหลักสูตรไว้ว่า เป็นการจัดแหล่งวิชาให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แหล่งวิชาที่ควรจัดได้แก่

1. ห้องสมุด
2. ห้องโสตทัศนศึกษา
3. ห้องประจำวิชาต่าง ๆ
4. ห้องปฏิบัติการและโรงฝึกงาน
5. ห้องทำงาน (Study room)
6. พิพิธภัณฑ์โรงเรียน
7. การจัดนิทรรศการและป้ายประกาศ

ซึ่งทั้ง 7 ข้อ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ห้องสมุด นับว่ามีความสำคัญและความจำเป็นสำหรับโรงเรียนมาก เพราะห้องสมุดเป็นศูนย์แห่งวิชาการ ในโรงเรียน การให้บริการห้องสมุดนับว่าเป็นสิ่งสำคัญซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องจัดให้มีขึ้นในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นคว้าวิชาการเพิ่มเติมจากคำสอนของครูทำให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางขึ้น (กรมสามัญศึกษา, 2519, หน้า 214-215)

พนัส หันนาคินทร์ (2524, หน้า 213) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดห้องสมุด สรุปได้ดังนี้

1. พยายามจัดให้มีห้องสมุดโรงเรียน
2. จัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการใช้ห้องสมุดอย่างเพียงพอ
3. จัดหาหนังสือ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในห้องสมุดตลอดจนสนับสนุน

ด้านการเงินแก่ห้องสมุด

4. ฝึกให้นักเรียนรู้จักการใช้ห้องสมุด
5. สนับสนุนให้ครูใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ
6. ส่งเสริมให้ครูใช้เป็นแหล่งการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนเข้ามาศึกษาค้นคว้า

ในห้องสมุด

7. ปรับปรุงองค์ประกอบของห้องสมุดให้ดีขึ้น
8. หาทางให้ครูและนักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วม กับการจัดและบริการห้องสมุด เพื่อให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ จะได้ช่วยกันดำเนินงานให้ดีขึ้น
9. จัดตารางสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนที่จะใช้ห้องสมุด
10. พยายามให้ครูทราบว่า การส่งเสริมให้นักเรียนใช้ห้องสมุด เป็นนโยบาย

อย่างหนึ่งของโรงเรียน

2. ห้องโสตทัศนศึกษา นับเป็นแหล่งวิชาการที่สำคัญของโรงเรียน รองจากห้องสมุด แม้จะไม่ กว้างขวางเท่ากับห้องสมุด เนื่องจากมีข้อจำกัดตรงที่โสตทัศนูปกรณ์ส่วนใหญ่ เป็นเครื่องมือที่ละเอียดอ่อน ราคาแพง ถ้าขาดความชำนาญในการใช้ อาจทำให้เสียหายได้ ผู้รับผิดชอบงานด้านนี้ต้องเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญ และต้องทำงานประสานกับฝ่ายวิชาการ ของโรงเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

การจัดบริการโสตทัศนศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพ และเป็นการ บริการเพื่อเสริมงานวิชาการของโรงเรียนอย่างแท้จริง ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องพิจารณา ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบของการจัดบริการโสตทัศนศึกษา อาจจัดแบบเอกเทศ หรือแบบศูนย์รวม
2. บุคลากร ควรมีอย่างน้อย 2 คน
3. สถานที่ ควรประกอบไปด้วยห้องประชุม ห้องฉายภาพยนตร์ ห้องฟังเทป

และห้องทำงานของเจ้าหน้าที่

4. บริการ ด้านสอนการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และด้านการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์

เพื่อประกอบการศึกษาค้นคว้าไว้ให้พร้อม (นงเยาว์ ธาภาศรีสุทธิ, 2530, หน้า 170-173)

3. ห้องประจำวิชาต่าง ๆ นอกจากจะแยกสำนักงานของหมวดวิชาต่าง ๆ เป็นสัดส่วนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูในหมวดวิชานั้น ๆ แล้ว ควรมีแหล่งวิชาการให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้ด้วย

4. ห้องปฏิบัติการและโรงฝึกงาน เป็นแหล่งวิชาการในโรงเรียน ที่นักเรียนสามารถเข้าไปใช้ เพื่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ได้แก่ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์แขนงต่าง ๆ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์ โรงฝึกงานแขนงวิชาชีพต่าง ๆ ในการใช้ห้องปฏิบัติการดังกล่าว ควรมีการประชุมนิเทศก่อนใช้ และต้องมีระเบียบการใช้ที่รัดกุม ทั้งนี้ควรอยู่ในสายตาของครูผู้ควบคุมห้องนั้น ๆ

5. ห้องทำงาน (study room) เป็นสถานที่ที่นักเรียนสามารถจะทำงานได้ตามลำพัง โดยอาจเป็นการทำงานเป็นกลุ่มทำการบ้าน ปรีกษาหรือหรือทบทวนวิชากัน วิธีการจัดควรเลือกห้องที่เป็นสัดส่วน มีวัสดุครุภัณฑ์ที่เหมาะสมมีหนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ตามความจำเป็น ตลอดจนมีบุคลากรคอยดูแลให้ความช่วยเหลือแนะนำด้วย

6. พิพิธภัณฑิ์โรงเรียน เป็นสถานที่สำหรับเก็บรักษาสิ่งที่จะช่วยในการค้นคว้าด้วยตนเองของนักเรียนอีกอย่างหนึ่ง แม้ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งของของงานโสตทัศนศึกษา แต่เมื่อมีวัสดุต่าง ๆ มากขึ้นเพราะสะสมไว้นาน ก็ควรแยกออกมาจากห้องโสตทัศนศึกษา นักเรียนจะสามารถหาประโยชน์ทางวิชาการได้สะดวกขึ้น ในการจัดพิพิธภัณฑิ์โรงเรียนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ สถานที่ ครุภัณฑ์ วัสดุ และบุคลากร

7. การจัดนิทรรศการและป้ายประกาศ นับว่าเป็นแหล่งส่งเสริมทางวิชาการ ที่นักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ปราณี เชียงทอง (2521, หน้า 6-9) ได้เสนอหลักการในการจัดนิทรรศการและป้ายประกาศไว้ว่า สืบให้ดึงดูดความสนใจ สะดุดตา เส้นให้มีหลายแบบ เช่น เส้นหนาที่บให้ความรู้สึกมั่นคง เส้นตรงให้ความรู้สึกมั่นคงแข็งแรง เส้นโค้งเฉียงให้ความรู้สึกเรื่องแสงสว่างความเคลื่อนไหวเป็นต้น รูปทรงหรือรูปแบบควรใช้เพียง 2-3 รูปทรงเท่านั้น ลักษณะพื้นผิวจะให้ความรู้สึกกับผู้ดู เช่น ผ้าสักหลาดให้ความรู้สึกอบอุ่น ผ้าไหมให้ความรู้สึกเรียบง่าย เนื้อที่หมายถึง ส่วนพื้นหลังทั้งหมดของป้ายนิทรรศการ ที่ว่างจะบ่งบอกถึงความรู้สึก ความกว้าง ในลักษณะสามมิติของป้ายเป็นอย่างดี จุดสนใจควรมีเพียงจุดเดียวที่เด่นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หมายถึงการใช้รูปทรงของวัสดุ ลักษณะพื้นผิวและการจัดวางรูปแบบให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความสมดุลย์ ไม่หนักไปข้างใดข้างหนึ่งแต่ก็ไม่ว่างเรียงเป็นแถว

การบริการหลักสูตรวิชาดนตรีศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2529, หน้า122) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการสนับสนุนการเรียนการสอนวิชาดนตรีศึกษาไว้ว่า โรงเรียนควรให้การสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีศึกษา ในด้านเครื่องดนตรีที่ใช้ในการฝึกทักษะอย่างทั่วถึง โดยหาเครื่องดนตรีที่ราคาถูก เช่น ขลุ่ย หรือเครื่องประกอบจังหวะ ง่าย ๆ ที่อาจจัดทำขึ้นเอง เช่น กลอง แหมบ ฆ้อง เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับการเล่นดนตรีอย่างทั่วถึง และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาดนตรีศึกษา เพราะเป็นการเรียนที่เน้นการปฏิบัติ โดยผู้เรียน

โดยสรุป งานการบริการหลักสูตร เป็นงานที่เกี่ยวกับการส่งเสริมวิชาการด้านหลักสูตร และสนับสนุนการเรียนการสอนวิชาดนตรีศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การจัดห้องสมุด การจัดห้องเรียน การจัดบริการแนะแนว การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน ส่วนงานบริการหลักสูตรดนตรีศึกษานั้น นอกจากจะเหมือนกับวิชาอื่น ๆ แล้วยังจะต้องเน้นในเรื่องของการสนับสนุนด้านเครื่องดนตรี ที่จะให้นักเรียนได้ฝึกทักษะด้านดนตรีด้วย

ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

1. ตำแหน่ง ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน วิชาขับร้องและดนตรีสากล ซึ่งจะต้องปฏิบัติงานร่วมกันในการบริหารหลักสูตรวิชาดนตรีศึกษา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยที่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการพัฒนาหลักสูตร การจัด การเรียนการสอน การจัดแหล่งความรู้ และการนิเทศการเรียนการสอน ซึ่งทุกอย่างจะดำเนินไป จนกว่างานจะประสบความสำเร็จ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536, หน้า 415) ส่วนครูผู้สอนนั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการสอน เพราะเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการให้การศึกษา เพื่อจะก่อให้เกิดผลดีแก่นักเรียน ผลการเรียนการสอนจะดี มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับตัวผู้สอนเป็นสำคัญ (ประดินันท์ อุปสมัย, 2524, หน้า 234-235)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญ ที่จะทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนครูผู้สอนนั้นเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญที่สุดที่จะทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงใช้ผู้บริหารและครูผู้สอนเป็นตัวแปรที่จะศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

2. หน่วยงานที่สังกัด ลักษณะของโรงเรียนทั้ง 2 สังกัด ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีความแตกต่างกันในด้านขนาดโรงเรียน ซึ่งใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ ในการพิจารณา คือ โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ใช้เกณฑ์มาตรฐานของกรมสามัญศึกษา

ปี พ.ศ. 2532 ที่กำหนดจำนวนนักเรียนตามขนาดของโรงเรียนไว้ กล่าวคือ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1-499 คน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียน 500-1,499 คน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียน 1,500 คนขึ้นไป (สมทรง ทิพย์ไกรสร, 2537, หน้า 10) ส่วนโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดจำนวนนักเรียนตามขนาดของโรงเรียนไว้ดังนี้ คือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน 60-120 คน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียน 121-300 คน และโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียน 301 คน ขึ้นไป (เรณู องค์กรเมลิองเมทนี, 2543, หน้า 16)

จะเห็นได้ว่าขนาดของโรงเรียนทั้ง 2 สังกัด มีความแตกต่างกันมาก โดยที่โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา มีขนาดใหญ่กว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่าย่อมมีความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่าโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก ดังมีผลงานวิจัยเปรียบเทียบความพร้อมด้านการบริการแนะแนวของนักเรียนชั้น ม.1 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กับโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจังหวัดชัยนาท พบว่า มีความพร้อมด้านการบริการรวบรวมข้อมูล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผลแตกต่างกัน (สุพัตรา เทียนฤกษ์, 2536, บทคัดย่อ) ดังนั้นตัวแปรประเภทโรงเรียน จึงเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่น่าจะส่งผลต่อการบริหารหลักสูตรวิชาดนตรีศึกษาด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แสน สมนึก (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในโครงการส่งเสริมการประถมศึกษาภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า

การบริหารหลักสูตรกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ตามทัศนะของครูในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก โรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ต่ำกว่าเกณฑ์ อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ของทั้งสองกลุ่มโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ ปฏิบัติมากกว่า ผู้บริหารในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ต่ำกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

สมหมาย พึ่งทองหล่อ (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตร วิชาลูกเสือในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านผู้บริหารโรงเรียน พบว่า มีปัญหาโดยเฉลี่ยในเกณฑ์ปานกลาง และที่มีปัญหาเกิดขึ้นในอันดับ มากที่สุด คือ ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการช่วยแก้ปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือให้กับครูค่อนข้างน้อย ปัญหาที่เกิดขึ้นในอันดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริม และให้ความร่วมมือในกิจกรรมลูกเสือค่อนข้างน้อย

3. ด้านครูผู้สอนวิชาลูกเสือ พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในอันดับมากที่สุด คือ จำนวนครูที่ทำการสอนลูกเสือมีไม่เพียงพอ ปัญหาที่เกิดขึ้นอันดับสุดท้ายคือ ครูผู้สอนวิชาลูกเสือมีระเบียบวินัยค่อนข้างน้อย

3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในอันดับมากที่สุด คือ เวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรของรายวิชาลูกเสือไม่เหมาะสมกับเนื้อหา ปัญหาที่เกิดขึ้นในอันดับสุดท้าย คือ ความยุ่งยากในการจัดคาบสอนตามตารางสอน

4. ด้านตัวนักเรียน พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในอันดับมากที่สุดคือ นักเรียนให้ความสำคัญในการเรียนวิชาลูกเสือน้อยเมื่อเทียบกับวิชาอื่น ปัญหาที่เกิดขึ้นในอันดับสุดท้าย คือ นักเรียนขาดบ่อยครั้งในการเรียนวิชาลูกเสือ

5. ด้านการนิเทศหลักสูตรวิชาลูกเสือ พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในอันดับมากที่สุด คือ ครูไม่ได้รับการช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับแหล่งวิทยาการของวิชาลูกเสือ ปัญหาที่เกิดขึ้นอันดับสุดท้ายคือ ไม่มีบุคลากรในการนิเทศวิชาลูกเสือในโรงเรียน

6. ปัญหาการบริหารหลักสูตรวิชาลูกเสือ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา รวมทั้ง 5 ด้าน มีปัญหาอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และปัญหาที่เกิดขึ้นในอันดับมากที่สุด คือ ด้านการนิเทศหลักสูตรวิชาลูกเสือ ปัญหาที่เกิดขึ้นอันดับสุดท้าย คือ ด้านผู้บริหารโรงเรียน

เยาวลักษณ์ นาคปฐม (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารหลักสูตร วิทยาศาสตร์การกีฬาในวิทยาลัยพลศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. วิทยาลัยมีการวางแผนปฏิบัติงานในการบริหารหลักสูตร ดังนี้คือ ศึกษานโยบายของกรมพลศึกษา มีการเตรียมพัฒนาบุคลากร เตรียมงบประมาณ บริการห้องสมุด ตำราและเอกสารหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ยานพาหนะ การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร และการรับสมัครนักศึกษาสรุปปัญหา คือ มีเวลาและงบประมาณน้อยสำหรับการเตรียมบุคลากร ซึ่งจะนำไปสู่การขาดความรู้และทักษะบางรายวิชา อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ และความก้าวหน้าในวิชาชีพไม่ชัดเจน

2. วิทยาลัยมีการดำเนินงานในการบริหารหลักสูตร ดังนี้คือ มีการจัดทำแผนการเรียน รายวิชาตลอดหลักสูตร จัดทำแผนการสอน เอกสารประกอบการสอน และสื่อการเรียนการสอน งบประมาณจัดทำเอกสาร ตำรา อุปกรณ์ การใช้แหล่งวิทยาการ/สถานประกอบการ เพื่อส่ง นักศึกษาไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สรุปปัญหาคือ ขาดแคลนตำราเอกสาร วัสดุอุปกรณ์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาและงบประมาณ แบบทดสอบไม่ได้มาตรฐาน อาจารย์ขาดทักษะในการ วิเคราะห์ข้อสอบ และขาดคู่มือการประเมินผลการเรียน

สมศักดิ์ บุญดีกุล (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษา มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักร ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า

โรงเรียนมีการมอบหมายงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จัดให้มีแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน มีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของครู สนับสนุน ส่งเสริมให้ครูได้ฝึกอบรมดูงานและศึกษาต่อ จัดทำคู่มือ เอกสารแนะนำการใช้หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน จัดประชุมชี้แจงหลักสูตรให้แก่นักเรียน เกี่ยวกับแผนการเรียนแต่ละระดับชั้น จัดส่งบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรม แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานภายนอก จัดประชุมหมวดวิชา / ฝ่าย / งาน เพื่อพิจารณา จัดรายวิชาและจัดนักเรียนเข้ากลุ่ม จัดกิจกรรมตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ จัดครู เข้าสอนตรงตามวุฒิ จัดบริการด้านงบประมาณเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน สอบถามนักเรียน และครูผู้สอน และนำผลมาวิเคราะห์เพื่อใช้ปรับปรุง แก้ไข พัฒนาการทำงานของครู

ส่วนครูปฏิบัติการสอน มีการประชุมสัมมนาร่วมกัน จัดเอกสารหลักสูตรและวัสดุ สื่อ อุปกรณ์ สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นที่ปรึกษาของนักเรียนในการดำเนินกิจกรรม จัดกระบวนการเรียนการสอนตามเนื้อหาของบทเรียน เหตุการณ์ และสภาพท้องถิ่น เพิ่มพูน ความรู้ความเข้าใจ ทักษะและเทคนิคการสอน เขียนแผนการสอนด้วยตนเอง สอนซ่อมเสริม นอกเวลาเรียน วัดและประเมินผลการเรียนโดยการฝึกปฏิบัติแล้วเก็บคะแนน และให้ความร่วมมือ ในการดูแลรักษาความเรียบร้อยของห้องเรียน อาคารเรียน ห้องพิเศษต่าง ๆ

ด้านปัญหาพบว่า บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรและวิธีการสอน การนำ ข้อมูลของครูและนักเรียนมาใช้ เทคนิคและทักษะในการประชาสัมพันธ์ การจัดทำรายวิชา ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ด้านหลักสูตร ขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญในนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จะแนะนำบุคลากรเพื่อการนิเทศ ติดตามและประเมินผล ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับวิทยาการ จัดวิชาเลือกเสรี

ไม่สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และความถนัดของครูผู้สอน การวางแผนในการจัดกิจกรรมไม่ดีพอ

จิวิวรรณ พูลนาผล (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตร ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการเตรียมความพร้อม โรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมก่อนการใช้หลักสูตร โดยการประชาสัมพันธ์หลักสูตรไปยังผู้ปกครอง ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกในการจัดหา เอกสาร ตำรา สื่อ อุปกรณ์ เตรียมบุคลากร มีการจัดข้อมูลพื้นฐานออกเป็นหมวดหมู่ และ กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบให้แก่แต่ละฝ่าย มีการสำรวจสื่อและจัดทำระเบียบสื่อ สร้างความมั่นใจให้คณะครูอาจารย์ในการใช้หลักสูตร โดยแจกเอกสารหลักสูตรให้ศึกษา และ ประสานงานให้ครูมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาอื่น ๆ
2. ด้านการดำเนินการ โรงเรียนมีการจัดการเรียนโดยการกำหนดรายวิชา / กิจกรรม ที่เปิดสอนในแต่ละภาคเรียน ครูผู้สอนทำแผนการสอนร่วมกับกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการจัดทำตารางสอนโดยจัดวิชาบังคับก่อนการจัดครูเข้าสอนตามความสามารถ กิจกรรมการเรียนการสอนจัดตามเนื้อหาและยึดหยุ่นตามสภาพท้องถิ่น ผู้บริหารนิเทศด้วยการ เยี่ยมเยียนชั้นเรียน โดยใช้แบบสังเกตการสอน การวัดและประเมินผล ใช้แบบทดสอบ และนำผลมาปรับปรุงการสอนของครู จัดกิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด เป็นกิจกรรมสนับสนุนการใช้ หลักสูตร

3. ด้านการติดตามประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยใช้ แบบบันทึกการปฏิบัติงาน และนำผลมาแก้ไขเรื่องที่บกพร่องและเป็นปัญหา

ด้านปัญหาพบว่า บุคลากรไม่เพียงพอ งบประมาณไม่เพียงพอและได้มาล่าช้า เอกสารหลักสูตรไม่เพียงพอ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้เรื่องหลักสูตร การทำแผนการสอน การสร้างเครื่องมือทดสอบ วิธีสอน การผลิตและใช้สื่อ ขาดการนิเทศ ที่เป็นระบบ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการนิเทศ และบุคลากรไม่เห็นความสำคัญ

จิราวรรณ กระแสรูปดี (2534) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความต้องการการนิเทศการสอน ดนตรี - นาฏศิลป์จากศึกษานิเทศก์ ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการการนิเทศการสอนดนตรี - นาฏศิลป์ จากศึกษานิเทศก์ของครูผู้สอน โดยส่วนรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือด้านกิจกรรม เน้นการร้องเพลง ด้านกิจกรรมนาฏศิลป์ ด้านกิจกรรมเน้นจังหวะ และด้านกิจกรรมเน้นการฟัง

2. ความต้องการการนิเทศการสอนดนตรี-นาฏศิลป์จากศึกษานิเทศก์ ของครูผู้สอน ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความต้องการการนิเทศการสอนด้านกิจกรรมเน้นจังหวะ ด้านกิจกรรมเน้นการร้องเพลง ด้านกิจกรรมเน้นการฟัง และด้านกิจกรรมนาฏศิลป์ ไม่แตกต่างกัน

ปาริชาติ วรมิศรี (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการการนิเทศการสอน ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

ครูศิลปศึกษาในแต่ละสาขาวิชามีความต้องการการนิเทศการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ในด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล

ต่อต้าน ธาวัช (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาของการสอนวิชาศิลปะ กับชีวิต ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ผลการวิจัยพบว่า

สภาพของการสอนวิชาศิลปะกับชีวิตในด้านการนำหลักสูตรไปใช้ วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล และการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร ครูผู้สอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในด้านการนำหลักสูตรไปใช้และด้านการวัดผลประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

ปัญหาของการสอนวิชาศิลปะกับชีวิตในทุกด้าน ครูผู้สอนมีปัญหาอยู่ในระดับ มีปัญหาบ้าง

การเปรียบเทียบความแตกต่าง ของปัญหาการสอนวิชาศิลปะกับชีวิตระหว่าง กลุ่มโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน โดยส่วนรวมพบว่ามีปัญหาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 แต่หากพิจารณาในรายด้าน ยังมีความแตกต่างกันในด้านวิธีการสอน และการวัดและประเมินผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยพบข้อเสนอแนะว่าสมควรแยกเนื้อหาทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ ในรายวิชาศิลปะกับชีวิตออกจากกัน โดยปรับปรุงเนื้อหาและคาบเรียนให้เหมาะสม

อํารงค์ดี อํารงค์ฤทธิ์ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้เชี่ยวชาญด้านการ พัฒนาศิลปะและนันทนาการศึกษาด้านศิลปศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรศิลปศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นในทศวรรษหน้า ผลการวิจัยพบว่า

แนวโน้มของหลักสูตร จะเป็นหลักสูตรที่มีความหลากหลายของเนื้อหา และกระบวนการเรียนการสอนที่สนองความต้องการของโรงเรียนและชุมชน มีจุดประสงค์เพื่อให้ ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานที่สำคัญทางศิลปะ ส่งเสริมจินตนาการและความคิด สร้างสรรค์ มีความสามารถเลือกและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสร้างงานศิลปะ มีสุนทรียภาพและเห็นคุณค่าของศิลปะภูมิปัญญาไทยที่สัมพันธ์ต่อชีวิต สังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีโครงสร้างของหลักสูตรที่จัดเนื้อหาส่วนหนึ่งสำหรับผู้เรียนได้เลือกเรียน ตามความถนัดและความสนใจ มีรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริม การวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล เชื่อมโยงเนื้อหาแบบสหวิทยาการ พร้อมทั้งสอดแทรก คุณธรรมจริยธรรม เน้นการใช้สื่อของจริงในท้องถิ่น สำหรับวิทัศน์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ช่วยสอน จะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีบทบาทมากขึ้น การวัดและประเมินผลมีจุดมุ่งหมายเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีวิธีการวัดที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงานมากกว่าผลผลิตของงาน เน้นการปฏิบัติจริง โดยจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน ใช้เครื่องมือวัดผลที่หลากหลาย เกณฑ์ในการประเมินผลมีแนวโน้ม จะใช้แบบอิงเกณฑ์ ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้สามารถยืดหยุ่นได้

ไพโรจน์ พวงมณี (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับ หนังสือเรียนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเรียนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า ข้อที่ครูศิลปศึกษาเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับสูง คือ

1. ด้านความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ครูศิลปศึกษา เห็นว่าหนังสือเรียนศิลปศึกษาส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ
2. ด้านเนื้อหา ครูศิลปศึกษาเห็นว่าเนื้อหาของหนังสือเรียนศิลปศึกษา มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของวิชาศิลปศึกษา
3. ด้านกิจกรรม ครูศิลปศึกษาเห็นว่ากิจกรรมสามารถยืดหยุ่น ในการปฏิบัติได้
4. ด้านภาพประกอบ ครูศิลปศึกษาเห็นว่าภาพประกอบปก มีสีสันสวยงามช่วยกระตุ้น ให้เกิดความสนใจ

5. ด้านภาษาและการเขียน ครูศิลปศึกษาเห็นว่าภาษาเขียนมีความถูกต้องในเรื่องของการใช้ตัวสะกด การันต์ และพยัญชนะ ด้านการออกแบบจัดวางรูปเล่ม ครูศิลปศึกษาเห็นว่าการออกแบบจัดวางปกมีความน่าสนใจ สะดุดตา

วูล์ฟ และจอห์นชาร์ล (Wulff, 1991, 1250-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรวิชาดนตรีศึกษาสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่า หลักสูตรวิชาดนตรีศึกษาสำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ควรจัดเนื้อหาวิชาแบบยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะตนของผู้เรียน โดยมีเนื้อหา ดังนี้คือ

1. เรื่องของเสียง ศึกษาในเรื่องระดับเสียง และความหนัก-เบาของเสียง
2. เรื่องของเสียงเครื่องดนตรี
3. เรื่องของจังหวะ และตัวโน้ต

ด้านกิจกรรมการวัดและประเมินผล ควรเป็นการประเมินจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต โดยมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้จากการทดลองในวิทยาลัยชุมชนสองแห่ง

แม็คคาสคิล และแมร์เอิลชีเบธ (Mc.Caskill, 1989, 2822-A) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบหลักสูตรวิชาดนตรีทั่วไปในโรงเรียนประถมศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสหภาพโซเวียต พบว่า เนื้อหาของวิชาดนตรีขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ หลักสูตรดนตรีทั่วไปในโรงเรียนประถมศึกษาของทั้งสองประเทศประกอบด้วย ผลของดนตรีที่มีต่อศิลปะและการศึกษา ความซาบซึ้งในศิลปะ และประโยชน์ของดนตรี โดยที่ระบบการเรียนการสอนดนตรีตามหลักสูตรของทั้งสองประเทศประสบผลสำเร็จอย่างมาก

มา (Ma, 1989, 104-A) ได้ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรดนตรีเบื้องต้นในประเทศจีน ระหว่างปี 1912 ถึงปี 1982 พบว่า หลักสูตรได้มีการเปลี่ยนแปลงภายหลัง ปี 1950 โดยมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องที่เกี่ยวกับเป้าหมาย และเทคนิคการสอน แต่การเปลี่ยนเทคนิคการสอนไม่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนเป้าหมายแต่อย่างใด

จากผลการวิจัยที่นำเสนอ สรุปได้ว่าการบริหารหลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการช่วยแก้ปัญหาการใช้หลักสูตร และสนับสนุนตลอดจนส่งเสริมกิจกรรมในหลักสูตร ค่อนข้างน้อย